СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕТА «ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО»

Компонент освітньої програми – *обов'язкова*
(*3 кредити*)

Освітньо-професійна програма	Географія
Спеціальність	014.07 Середня освіта (Географія)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Мова навчання	українська
Профайл викладача (-ів)	Кирилюк Сергій Миколайович, к. геогр. н, доцент https://terra.chnu.edu.ua/sergij-mykolajovych-kyrylyuk/
Контактний тел.	+380 66 000 11 22
E-mail:	s.kyrylyuk@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=7948
Консультації	Вівторок, четвер,17.00–18.00

АНОТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Характеристика навчальної дисципліни. Основними завданнями навчальної дисципліни є формування знань про історію становлення, теоретичні засади та сучасні напрями розвитку ландшафтознавства; розкриття сутності понять «ландшафт», «природно-територіальний комплекс», «геосистема», їх структури, властивостей і функціонування; вивчення закономірностей просторової диференціації та територіальної організації ландшафтів на різних ієрархічних рівнях; встановлення взаємозв'язків між геологічною будовою, рельєфом, кліматом, водами, ґрунтами, рослинністю та іншими компонентами ландшафтних комплексів.

Важливим завданням є формування розуміння динаміки, стійкості, розвитку та трансформації ландшафтів під впливом природних процесів і господарської діяльності людини. Особлива увага приділяється дослідженню антропогенних змін природних комплексів, оцінюванню ступеня їх порушеності, виявленню сучасних екологічних проблем та визначенню напрямів оптимізації природокористування.

Дисципліна також має на меті сформувати практичні навички ландшафтного аналізу й синтезу, польового дослідження природно-територіальних комплексів, ландшафтного картографування та районування, використання картографічних і геоінформаційних матеріалів для аналізу просторової структури ландшафтів. У процесі навчання здобувачі

мають навчитися здійснювати комплексну характеристику ландшафтів, визначати їх природний потенціал, оцінювати екологічний стан і стійкість до антропогенних навантажень, обґрунтовувати заходи щодо раціонального природокористування, охорони та відновлення ландшафтів.

Результатом опанування дисципліни має стати здатність здобувачів застосовувати ландшафтний підхід під час вирішення наукових і прикладних завдань, пов'язаних із просторовим плануванням, оцінюванням природних ресурсів, екологічним моніторингом, прогнозуванням змін природного середовища, оптимізацією територіальної організації природокористування та забезпеченням збалансованого розвитку територій.

Мета навчальної дисципліни. Метою навчальної дисципліни «Ландшафтознавство» є формування у здобувачів освіти цілісного наукового уявлення про ландшафт як складну природну систему, закономірності її формування, функціонування, просторової диференціації та динаміки. Дисципліна спрямована на засвоєння теоретико-методологічних основ ландшафтознавства, розуміння взаємозв'язків між компонентами природного середовища та набуття здатності застосовувати ландшафтний підхід для дослідження, оцінювання, картографування, раціонального використання й охорони природно-територіальних комплексів.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

МОДУЛЬ 1	
Тема 1	Ландшафтознавство як наука
Тема 2	Ландшафт як природна геосистема
Тема 2	Структура та морфологія ландшафтів
Тема 4	Закономірності просторової диференціації ландшафтів
Тема 5	Функціонування, динаміка та розвиток ландшафтів
МОДУЛЬ 2	
Тема 6	Класифікація та ландшафтне районування
Тема 7	Ландшафтне картографування та методи ландшафтних досліджень
Тема 8	Антропогенна трансформація та стійкість ландшафтів
Тема 9	Природно-ресурсний та екологічний потенціал ландшафтів
Тема 10	Охорона, оптимізація та раціональне використання ландшафтів

ФОРМИ,МЕТОДИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Ландшафтознавство» основними методами навчання виступають лекція та практична робота. Важливе місце також відводиться самостійній роботі студентів.

На лекційних заняттях студентам розкривається науково-теоретичний зміст і практичне значення тем, які розглядаються. Лекційний матеріал завжди

подається з поясненнями, у формі бесіди зі студентами. З наочних елементів навчання широко застосовуються ілюстрації, відеопрезентації.

Практичні заняття мають на меті поглибити і закріпити теоретичні знання, отримані на лекціях і у процесі самостійної роботи, а також сформувати практичні уміння їх використання при виникненні потреби.

Самоосвіта припускає поглиблене вивчення відповідних тем, самостійне оволодіння необхідною інформацією, розвиток творчих здібностей студентів, формування у них вмінь самостійного аналізу курсу, що вивчається, а також практичного застосування набутих знань.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

***Поточний контроль*:** Система контролю та оцінювання результатів навчання з освітнього компонента «Ландшафтознавство» передбачає поєднання поточного, модульного та підсумкового контролю і спрямована на перевірку рівня засвоєння теоретичних знань, сформованості практичних умінь і навичок дослідження, аналізу, оцінювання та картографування природно-територіальних комплексів, а також здатності застосовувати ландшафтний підхід для вирішення наукових і прикладних завдань.

Поточний контроль здійснюється під час лекційних і практичних занять та передбачає оцінювання активності здобувачів, рівня засвоєння теоретичного матеріалу, виконання практичних робіт, самостійних завдань, аналізу структури, функціонування та динаміки ландшафтів, підготовки картографічних і аналітичних матеріалів, а також здатності обґрунтовувати отримані результати та формулювати висновки щодо стану й особливостей природно-територіальних комплексів. Контроль самостійної роботи передбачає оцінювання виконаних індивідуальних завдань, аналітичних матеріалів, опрацювання наукових і професійних джерел, порівняльного аналізу ландшафтів, дослідження природної та антропогенної динаміки геосистем, розв’язання ситуаційних завдань і підготовки висновків за результатами проведених досліджень.

Модульний контроль може здійснюватися у формі тестування, письмової або усної перевірки теоретичних знань, виконання комплексного практичного завдання, аналізу ландшафтної карти, профілю або ситуаційного кейсу, пов’язаного з функціонуванням, трансформацією чи використанням природно-територіального комплексу. Під час модульного контролю оцінюється розуміння основних понять і закономірностей ландшафтознавства, знання структури та властивостей геосистем, закономірностей їх просторової диференціації, функціонування й динаміки, а також здатність застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ландшафтних ситуацій.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку та передбачає комплексне оцінювання результатів навчання за всіма видами навчальної діяльності. Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю, виконання практичних і самостійних робіт, модульного контролю та результатів підсумкового оцінювання. Під час підсумкового контролю перевіряється здатність здобувача системно аналізувати природно-територіальні

комплекси, визначати закономірності їх формування, функціонування та трансформації, оцінювати природний, ресурсний і екологічний потенціал ландшафтів та обґрунтовувати напрями їх охорони, оптимізації й раціонального використання.

Оцінювання виконаних завдань здійснюється за такими основними критеріями: правильність і повнота виконання; рівень засвоєння теоретичного матеріалу; розуміння структури, властивостей і закономірностей функціонування ландшафтів; здатність визначати взаємозв'язки між компонентами геосистем; коректність застосування методів ландшафтного аналізу, картографування та оцінювання; достовірність і аргументованість отриманих результатів; здатність інтерпретувати результати ландшафтних досліджень; якість картографічного, графічного та аналітичного представлення інформації; обґрунтованість висновків і запропонованих заходів щодо охорони, відновлення, оптимізації та раціонального використання ландшафтів.

Для оцінювання навчальних досягнень застосовується національна та Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС). Загальна сума балів за освітнім компонентом становить 100 балів. Результати навчання оцінюються за шкалою ЄКТС із переведенням отриманої кількості балів у відповідну національну оцінку.

Підсумковий контроль – *іспит.*

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання з освітнього компонента «Ландшафтознавство» здійснюється за 100-бальною шкалою та передбачає комплексне врахування рівня теоретичної підготовки, практичних умінь, якості самостійної роботи, здатності застосовувати знання про природно-територіальні комплекси для їх аналізу, картографування, оцінювання та обґрунтування напрямів раціонального використання й охорони ландшафтів.

Поточний контроль передбачає оцінювання роботи здобувача під час лекційних і практичних занять, виконання практичних та самостійних робіт, участі в обговоренні проблемних питань, виконання індивідуальних і ситуаційних завдань. Під час оцінювання враховуються повнота та правильність виконання завдання, рівень засвоєння теоретичного матеріалу, самостійність виконання роботи, здатність визначати взаємозв'язки між компонентами геосистем, встановлювати закономірності просторової диференціації та динаміки ландшафтів, коректність проведення ландшафтного аналізу, якість інтерпретації результатів та здатність формулювати обґрунтовані висновки.

Практичні роботи оцінюються з урахуванням правильності виконання поставленого завдання, послідовності застосування методики, коректності аналізу природно-територіальних комплексів, обґрунтованості отриманих результатів, якості картографічного та графічного представлення інформації, самостійності виконання та змістовності висновків. Особлива увага приділяється здатності здобувача застосовувати теоретичні знання для аналізу

конкретних ландшафтів, визначати їх структуру та просторові закономірності, оцінювати ступінь антропогенної трансформації, стійкість і природний потенціал геосистем.

Самостійні роботи оцінюються за якістю опрацювання інформаційних і наукових джерел, глибиною аналізу ландшафтознавчої проблеми, логічністю викладу матеріалу, здатністю застосовувати теоретичні положення до конкретних природно-територіальних комплексів, умінням критично оцінювати інформацію, аргументованістю висновків та практичною спрямованістю запропонованих рекомендацій щодо охорони, відновлення, оптимізації та раціонального використання ландшафтів.

Підсумковий контроль передбачає комплексну перевірку сформованості програмних результатів навчання та може включати теоретичні питання, тестові завдання, практичні ситуаційні завдання, аналіз ландшафтної карти або кейсу, пов’язаного з конкретним природно-територіальним комплексом. Оцінюється не лише відтворення навчального матеріалу, а й здатність здобувача самостійно аналізувати структуру та функціонування ландшафту, визначати чинники його формування й трансформації, оцінювати просторові та часові закономірності його розвитку, визначати природний і екологічний потенціал та формулювати обґрунтовані заходи щодо охорони, оптимізації й раціонального використання території.

Високий рівень (90–100 балів) характеризується ґрунтовним і системним знанням теоретичних засад ландшафтознавства, вільним володінням понятійним апаратом, самостійним і коректним застосуванням методів ландшафтного аналізу, картографування та оцінювання, здатністю комплексно досліджувати природно-територіальні комплекси, критично аналізувати інформацію, встановлювати взаємозв’язки між природними компонентами та формулювати аргументовані висновки й практичні рекомендації щодо охорони, оптимізації та раціонального використання ландшафтів.

Достатній рівень (70–89 балів) передбачає добре засвоєння основного теоретичного матеріалу, правильне застосування більшості методів і підходів до аналізу природно-територіальних комплексів, здатність виконувати типові ландшафтознавчі завдання, визначати основні закономірності просторової диференціації, функціонування та трансформації ландшафтів і обґрунтовувати отримані результати. Можливі окремі неточності, які не впливають суттєво на загальний результат.

Задовільний рівень (50–69 балів) характеризується знанням основних понять і положень дисципліни, проте недостатньою системністю знань та обмеженою самостійністю під час виконання прикладних завдань. Здобувач здатний аналізувати типові природно-територіальні комплекси за наявності методичних вказівок, визначати основні взаємозв’язки між природними компонентами, характеризувати структуру та властивості ландшафтів, але допускає окремі помилки в аналізі, картографуванні, оцінюванні, інтерпретації або обґрунтуванні результатів.

Незадовільний рівень (1–49 балів) визначається за недостатнього рівня засвоєння основних понять і закономірностей формування, функціонування та

розвитку ландшафтів, нездатності самостійно виконувати практичні завдання, суттєвих помилок під час аналізу природно-територіальних комплексів, невміння визначати взаємозв'язки між компонентами геосистем, встановлювати закономірності їх просторової диференціації та оцінювати ступінь антропогенної трансформації, а також відсутності належного обґрунтування отриманих результатів і запропонованих заходів щодо охорони та раціонального використання ландшафтів.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика академічної доброчесності у межах вивчення дисципліни ґрунтується на дотриманні базових етичних принципів, що забезпечують якість освіти, об'єктивність оцінювання та формування відповідального ставлення здобувачів до навчального процесу. Академічна доброчесність розглядається як невід'ємна складова професійного й особистісного становлення майбутніх фахівців, адже лише за умови дотримання чесності, справедливості та прозорості у здобутті знань можливе досягнення справжнього освітнього результату. Усі учасники освітнього процесу мають спільне завдання – створення атмосфери довіри, взаємоповаги та відповідальності, що виключає можливість проявів академічного шахрайства.

Викладач та здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися правил, які передбачають недопущення будь-яких форм плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, використання заборонених матеріалів чи допомоги під час контрольних, модульних та підсумкових робіт. Важливим елементом є дотримання коректності в оформленні письмових завдань, курсових і наукових робіт із посиланням на першоджерела, дотриманням норм цитування та поваги до інтелектуальної власності інших авторів. Усі письмові та усні завдання в межах дисципліни повинні бути результатом особистої інтелектуальної праці студента, що підтверджує його реальний рівень знань і навичок.

Оцінювання результатів навчання здійснюється виключно на основі об'єктивних критеріїв, прозорих і зрозумілих для всіх учасників освітнього процесу. Недопустимими є будь-які форми маніпулювання результатами, навмисне спотворення чи приховування інформації, що стосується виконання завдань. Викладач забезпечує рівні умови для всіх здобувачів освіти, створює сприятливе середовище для відкритого діалогу, надає можливість своєчасно отримати консультації та роз'яснення щодо змісту дисципліни, методів виконання завдань і правил оцінювання.

Порушення принципів академічної доброчесності розглядається як серйозне порушення навчальної дисципліни, що тягне за собою відповідні наслідки: від зниження оцінки за завдання до анулювання результатів і повторного виконання роботи. У випадках систематичного чи грубого порушення можливе передання питання на розгляд комісії чи органів університетського самоврядування відповідно до чинних нормативних документів закладу освіти.

Політика академічної доброчесності у вивченні дисципліни також спрямована на формування у студентів внутрішньої потреби діяти чесно,

самостійно й відповідально, адже саме це забезпечує не лише особистий розвиток, а й підвищує довіру суспільства до здобутих результатів навчання та майбутньої професійної діяльності. Дотримання норм академічної доброчесності вважається не лише обов'язком, а й важливим інструментом формування культури академічного середовища, яке базується на цінностях чесності, справедливості, відповідальності, поваги та довіри.

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

– «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

– «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

– «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ:

– допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

– не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

– додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

ІНФОРМАЦІЙНІРЕСУРСИ

1. Гродзинський, М. Д. (2005). Пізнання ландшафту: Місце і простір (Т. 1–2). Київський університет.

2. Гродзинський, М. Д., & Савицька, О. В. (2008). Ландшафтознавство: Навчальний посібник. Київський університет.

3. Гуцуляк, В. М. (2005). Ландшафтознавство: Навчальний посібник.

Рута.

4. Денисик, Г. І. (1998). Антропогенні ландшафти Правобережної України. Арбат.

5. Кирилюк, С. М., & Поп’юк, Я. А. (2026). Анди: навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 288.

6. Кирилюк, С. М. (2023). Земля і землетруси : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 408.

8. Кирилюк, С. М., Холявчук, Д. І. (2022). Фізико-географічна номенклатура Африки (берегова лінія) : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 228.

9. Маринич, О. М., Пащенко, В. М., Петренко, О. М., & Міхелі, С. В. (1997). Ландшафти (шкільна учбова карта) [Карта, масштаб 1:1 000 000]. НПІР.

10. Мельник, А. В., & Міллер, Г. П. (1993). Ландшафтний моніторинг.

12. Міллер, Г. П., Петлін, В. М., & Мельник, А. В. (2002). Ландшафтознавство: Теорія і практика. Львівський національний університет імені Івана Франка.

13. Міхелі, С. В. (2002). Основи ландшафтознавства. Абетка-НОВА.

14. Національний атлас України. (2007). Картографія.

15. Пащенко, В. М. (1999). Методологія постнекласичного ландшафтознавства. Б. в.

16. Петлін, В. (2006). Концепції сучасного ландшафтознавства. Видавничий центр Львівського національного університету.

17. Proskurniak, M. (2005). Krajobrazy miasta. In F. Kiryk (Ed.), Kamieniec Podolski. Studia z dziejów miasta i regionu (Vol. 2, pp. 57–61). Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.

18. Романчук, С. П. (1998). Історичне ландшафтознавство.